

Doplnění národního seznamu

evropsky významných lokalit pro kontinentální biogeografickou oblast

Michael Hošek, Jorga Drábková, Alena Dostálová

Vláda České republiky schválila 5. 10. 2009 novelu nařízení vlády č. 132/2005 Sb. (ve znění nařízení vlády č. 371/2009 Sb.), kterým se doplňuje národní seznam evropsky významných lokalit (EVL) v kontinentální biogeografické oblasti na základě připomínek Evropské komise (EK). Tím byl ukončen více než tříletý proces, zahájený v dubnu 2006 na biogeografickém semináři ke kontinentální biogeografické oblasti v Darové u Plzně (více *Ochrana přírody* 5/2007). EK na semináři posuzovala tehdejší národní seznam EVL vytvořený pro tuto oblast a označila jej za nedostatečný pro 62 evropsky významných druhů z celkového počtu 92 a pro 14 typů přírodních stanovišť (habitatů) z celkového počtu 52. Nedostatečnost zastoupení jednotlivých předmětů ochrany byla hodnocena v různých stupních (více box 1).

Stejně jako v předchozích etapách tvorby soustavy v České republice byla přípravou odborných podkladů pro doplnění národního seznamu pověřena Agentura ochrany přírody a krajiny (AOPK) ČR, která je odborným garantem na národní úrovni.

Článek se pokouší odpovědět na otázky, proč byl celý proces přípravy doplnění národního seznamu a schválení vládou ČR časově náročný, a do jaké míry lze výsledek považovat za úspěšný.

Box 1 Hodnocení dostatečnosti národního seznamu Evropskou komisí

Každý druh nebo stanoviště jsou hodnoceny jednou z následujících kategorií:

- **SUFFICIENT** – návrh je považován za dostatečný;
- **IN MINOR** – mírně nedostatečný, není potřeba navrhovat další lokality, fenomén se doplní jako předmět ochrany k některé z existujících navržených lokalit;
- **IN MODERATE** – středně nedostatečný; nebyly navrženy některé významné lokality pro ochranu druhu/typu stanoviště a/nebo návrh pokrývá malou část z celkové populace druhu nebo rozlohy stanoviště a/nebo některá část

Sídélko ozdobné (Coenagrion ornatum) se ve střední Evropě se vyskytuje jen ostrůvkovitě. V českých zemích bylo v době prvního návrhu území soustavy Natura 2000 neznámé. Znovu bylo objeveno v roce 2001, kdy byl zaznamenán zálet jedince v Přírodní památce Na Plachtě. V roce 2003 byla objevena populace na Piletickém a Librantickém potoce na Králověhradecku, tato lokalita se tak stala navrhovanou evropsky významnou lokalitou v rámci doplňování soustavy Natura 2000. V průběhu roku 2009 však byly objeveny další populace na 12 potočích v severozápadních Čechách.

Foto P. Krásenský

území státu není návrhem geograficky pokryta;

- **IN MAJOR** – zcela nedostatečný; v případě, kdy neexistuje žádná lokalita pro druh/stanoviště uvedené v referenčním seznamu;
- **SCIENTIFIC RESERVE** – mezera ve vědeckých znalostech, může být přidáno k jakékoli kategorii. Jedná se o všechny případy, kdy není možné na základě současných znalostí definitivně zhodnotit dostatečnost návrhu. Jedná se např. o spor v interpretaci typu stanoviště, předpoklad odborníků, že druh je přítomen i jinde, než je publikováno, ale jeho výskyt není podložen odbornými daty apod.

Biogeografický seminář

Jednání biogeografického semináře a jeho výsledky významně ovlivnily nejen rozsah původního návrhu národního seznamu EVL, který předložila Česká republika EK v roce 2004, ale také tzv. stínový seznam EVL předložený nevládními organizacemi ochrany přírody a krajiny, které jsou odborným oponentem státu před EK. V České republice byl stínový seznam vypracován pod záštitou České botanické společnosti (www.natur.cuni.cz/CBS) a především se na něm podíleli členové neformálního sdružení nevládních neziskových organizací – Koalice pro Naturu 2000 (www.koalicepronaturu.cz) a nezávislí odborníci z akademické sféry. Obsahoval návrh na doplnění 563 lokalit (562 lokalit pro ochranu stanovišť, 40 pro ochranu druhů obratlovců, 30 pro ochranu druhů bezobratlých, 14 pro

ochranu druhů rostlin a 9 pro ochranu druhů mechorostů – lokality byly často navrhovány pro více předmětů ochrany z různých skupin). Při stoprocentním schválení tohoto návrhu by rozloha soustavy Natura 2000 stoupla přibližně o 2 % rozlohy státu.

Příprava návrhu na doplnění

Ihned poté, co EK oficiálně zaslala České republice výsledky biogeografického semináře (květen 2006) a zároveň určila termín na doplnění národního seznamu, resp. na zaslání návrhu na doplnění EK (září 2008), bylo zahájeno ověřování kvality stínového seznamu a možností efektivního doplnění soustavy EVL na základě požadavků EK. Přípomínky EK nevycházely pouze z připomínek Koalice pro Naturu 2000, ale i dalších expertů, popřípadě Evropského tematického střediska biologické rozmanitosti (European Topic Centre on Biodiversity), které pro EK biogeografický seminář na odborné úrovni připravovalo. I proto nebylo možné pouze převzít stínový seznam a/nebo jeho část, a úkol tak splnit, aniž by byla ověřena jeho kvalita. Bylo třeba prověřit kvalitu všech navrhovaných lokalit v terénu a případně navrhnout lokality nové pro nedostatečně zastoupené předměty ochrany, které stínový seznam neobsahoval a nebyly k dispozici ani jako výstup z předchozích etap přípravy soustavy Natura 2000.

K ověření stínového seznamu včetně návrhu nových lokalit došlo ve vegetačním období roku 2006. Zpracování samotného návrhu na doplnění (tj. výběru konkrétních lokalit) bylo provedeno v období od září 2006 do dubna 2007 za účasti zástupců Koalice pro Naturu 2000 a akademické sféry. AOPK ČR navrhla doplnění 252 nových lokalit a u stávajících 133 EVL změnu vedení hranice nebo výčtu předmětů ochrany.

Předjednávání návrhu s dotčenými subjekty

Stejně jako v roce 2004 bylo zřejmé, že návrh není možné předložit do meziresortního připomínkového řízení a poté vládě ČR bez předchozího předjednání s vlastníky, správci a nájemci pozemků, přestože tento krok zákonné předpisy nevyžadují. Návrh bylo třeba předjednat a následně vypořádat jejich připomínky ještě před oficiálním zveřejněním Ministerstvem životního prostředí. V červenci a srpnu 2007 proto probíhalo projednání tohoto návrhu s jednotlivými krajskými úřady včetně Magistrátu hlavního města Prahy (na úrovni odborů životního prostředí, popřípadě odborů územního plánování). Od října 2007 bylo zahájeno předjednávání návrhu upraveného na základě připomínek krajských úřadů s obcemi, vlastníky, správci a nájemci pozemků. Obě etapy byly důležité pro odborné obhájení návrhu v průběhu jeho tvorby a také proto, aby byl přijat subjekty, které zajišťují nebo se podílejí na péči o jednotlivé EVL.

I když byl původní termín pro ukončení předjednávání určen na únor 2008, k jeho uzavření došlo až v roce 2009 pro velký počet připomínek a částečně i postoj oslovených subjektů k jejich efektivnímu vypořádání.

V této fázi předjednávání byly osloveny pouze obce, vlastníci, správci a nájemci pozemků. Převažovali soukromí vlastníci a nájemci, obce a významní správci státního majetku (státní podniky Povodí a Lesy ČR, Zemědělská vodohospodářská správa, Vojenské lesy a statky). Z věcné a odborně podložené diskuse nad jednotlivými návrhy byla mnohdy výstupem i úprava návrhu s přihlédnutím k využívání území ze strany vlastníka anebo správce, pokud to nenarušovalo celistvost návrhu a schopnost obhájit jej před EK. V průběhu předjednávání s výše uvedenými subjekty však vyvstala praktická potřeba projednat v této fázi návrh i s vybranými významně dotčenými resorty bez ohledu na to, že tyto resorty jsou na rozdíl od ostatních subjektů oficiálním připomínkovým místem v rámci meziresortního připomínkového řízení (MPŘ) a návrh by s nimi byl konzultován později. Konkrétně se jednalo o Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo dopravy, Ministerstvo obrany a Ministerstvo zemědělství. Jednání proběhla od konce roku 2007 do února 2008 a byly do nich již promítnuty zájmy zohledňující politiky a strategie těchto resortů. V důsledku toho byl u několika desítek EVL vysloven ze strany uvedených resortů nesouhlas, který byl zčásti založen na reálných střetech (tyto nesouhlasy byly

mnohdy obdobné ze strany krajských úřadů a opíraly se především o střety s koncepcí regionálního rozvoje, popřípadě s dalšími strategickými dokumenty na úrovni státu). Jednání MŽP za účelem vypořádání těchto rozporů probíhalo až do počátku roku 2009. Přesto se nepodařilo ve všech případech vzniklé rozpory odstranit a jejich řešení přešlo do meziresortního připomínkového řízení.

V průběhu předjednávání bylo osloveno 3 583 subjektů: 1 888 soukromých vlastníků, 1 668 obecních úřadů a 27 významně dotčených resortů, orgánů veřejné správy nebo správců území. Celkově bylo vzneseno 1 274 připomínek a většina z nich byla akceptována (viz obrázek 1). Na základě připomínek bylo z návrhu vyřazeno 42 lokalit a u několika desítek dalších byla provedena změna ve vedení hranic.

Meziresortní připomínkové řízení

Meziresortní připomínkové řízení (MPŘ), zahájené v březnu 2009 a dokončené v září téhož roku, mělo k dispozici návrh vzešlý z předchozích jednání. Kromě již vypořádaných připomínek obsahoval i rozpory, které byly deklarovány na úrovni vybraných resortů u některých lokalit s cílem vypořádat je v rámci tohoto řízení.

Celkový počet EVL v návrhu dosáhl 1 081 (o celkové rozloze 806 668 ha zaujímající 10,23 % rozlohy ČR). Materiál doporučil nově zařadit do národního seznamu 223 EVL, u 177 stávajících provést změnu (např. doplnění předmětu ochrany), u 28 doporučil územní

Box 2 Lokality vyřazené z návrhu na doplnění národního seznamu v průběhu MPŘ

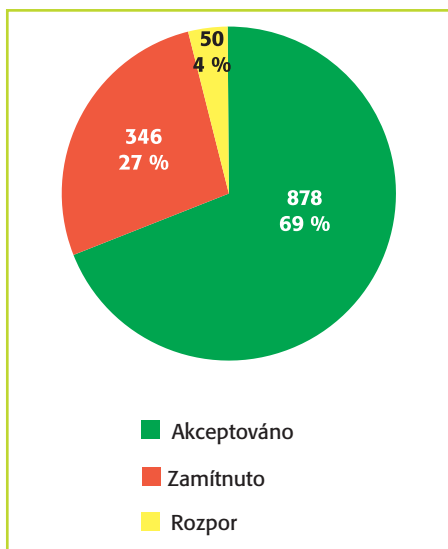
Na základě připomínek **Ministerstva dopravy** nebylo provedeno plánované *rozšíření EVL Labské údolí* (kvůli potenciální kolizi s labským plavebním stupněm) a doplnění nových EVL, a to *Labištata* (kvůli potenciální kolizi se současně platným územním rozhodnutím na vybudování vodního díla Plavební stupeň Přelouč II.), *Kamenec u Dobré* (kvůli potenciální kolizi s plánovaným obchvatem Frýdku-Místku rychlostní silnicí R48), *Hřebčín v Kladrubech nad Labem* (kvůli potenciální kolizi se záměrem generálního řešení splavnění Labe na parametry plavební třídy Vb v úseku Chvalčovice-Pardubice), *Kaňon Vltavy u Třebenic* (kvůli potenciální kolizi se záměrem výstavby plavebního objektu vodního díla Slapy) a *Záluží* (kvůli potenciální kolizi se záměrem generálního řešení splavnění Labe na parametry plavební třídy Vb v úseku Střekov-Mělník). Nebyly doplněny nové předměty ochrany do stávajících EVL, a to *Hlubocké obory* a *České Švýcarsko* z důvodu potenciál-

ních střetů nových předmětů ochrany s vodní dopravou, a rovněž zařazení nově navrhované EVL *Třebovské stěny* a doplnění nových předmětů ochrany do třech stávajících EVL *Litovelské Pomoraví*, *Hraniční meandry Odry* a *Poodří*, které bylo z důvodu potenciálního střetu se záměrem výstavby labské větve plavebního kanálu Dunaj–Odra–Labe zamítnuto.

Ministerstvo pro místní rozvoj podmínilo svůj souhlas se zařazením EVL *Labištata* a EVL *Záluží* souhlasem Ministerstva dopravy.

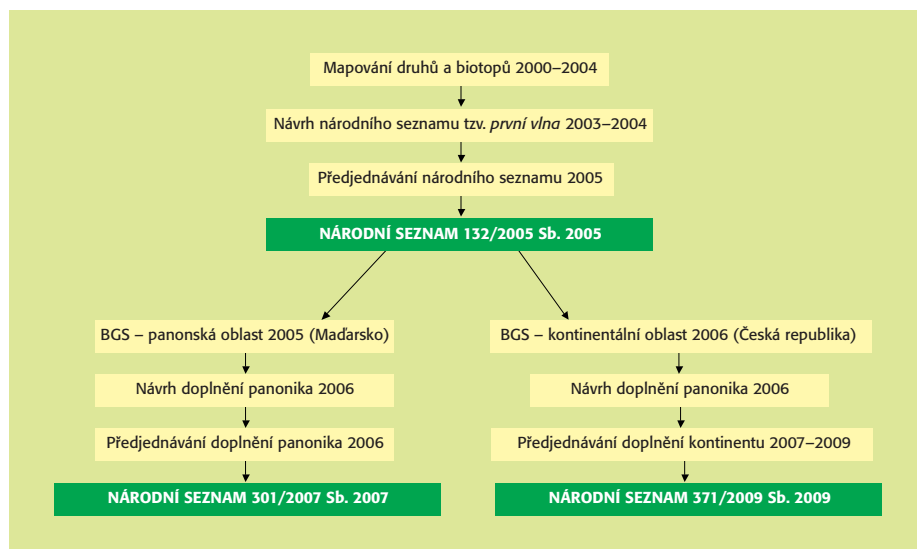
Na základě připomínek **Ministerstva průmyslu a obchodu** nebylo provedeno plánované *rozšíření EVL Doupovské hory* (střet s těžbou), zařazení EVL *Horní Moldava* (potenciální kolize s asanací po těžbě) a EVL *Žďánický les* (střet s těžbou). Posledně jmenovaná EVL byla rozporována rovněž ze strany Jihomoravského kraje.

Nejvíce rozporovanou EVL (**Ministerstvem dopravy, Ministerstvem pro místní rozvoj, Povodím Labe, Pardubickým krajem**), která byla z tohoto důvodu z návrhu vyřknuta, byla navrhovaná EVL *Slavíkovy ostrovy*.

Obrázek 1 Vypořádání připomínek z předjednávání odborného návrhu na doplnění národního seznamu evropsky významných lokalit pro kontinentální biogeografickou oblast

rozšíření stávajících EVL a u 21 vyřazení z důvodu zániku jejich předmětu ochrany (návrhy na vyřazení byly předem odsouhlaseny EK). Následoval časově náročný proces vypořádávání vznesených připomínek písemnou formou nebo formou ústního jednání na úrovni ředitele Odboru mezinárodní ochrany biodiverzity MŽP, náměstka Sekce ochrany přírody a krajiny MŽP, v případě závažných rozporů na úrovni ministra životního prostředí. Jednání se účastnili zástupci AOPK ČR. Z oficiálně oslovených subjektů v rámci MPŘ vzneslo zásadní připomínky 7 resortů, 11 krajských úřadů, Hospodářská komora a Svaz měst a obcí. Celkem se jednalo o 285 připomínek ke 173 EVL, z nichž 64 mělo obecný charakter a 231 se týkalo konkrétních lokalit. Všechny připo-

Obrázek 3 Vytváření národního seznamu evropsky významných lokalit v České republice. BGS (biogeografický seminář), kontinent (kontinentální biogeografická oblast), panonikum (panonská biogeografická oblast), 132/2005 Sb. (nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit), 301/2007 Sb. (nařízení vlády č. 301/2007 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 132/2005 Sb.), 371/2009 Sb. (nařízení vlády č. 371/2009 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 132/2005 Sb. ve znění č. 301/2007 Sb.)

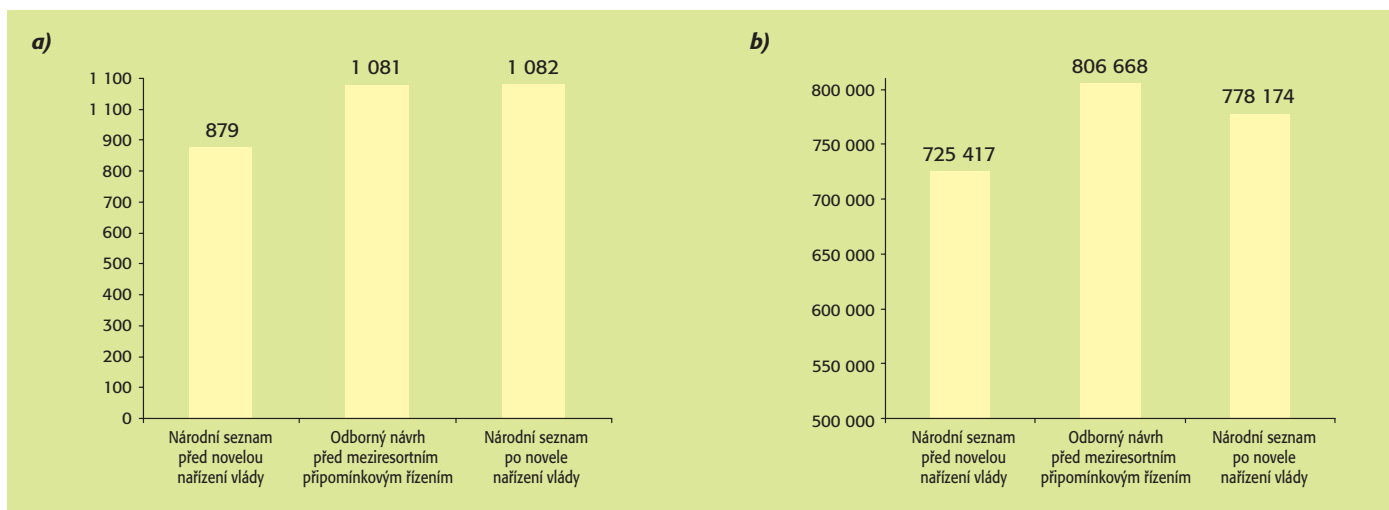
mínky byly vypořádány, tj. vysvětleny anebo přijaty, přičemž jejich přijetí často znamenalo ústupek ze strany MŽP, představující buď zmenšení konkrétní lokality (popřípadě upuštění od jakékoli navržené úpravy), nebo její vyškrtnutí. Pro nepřekonatelné rozpory bylo nakonec z návrhu vyřazeno 12 lokalit (více box 2). Úpravy prováděné v rámci MPŘ byly – na rozdíl od předchozích jednání s dotčenými subjekty – většinou motivovány jinými než odbornými kritérii, často založenými na hospodářských zájmech.

Novela nařízení vlády

Jak je zřejmé z předchozích řádků, výsledný materiál z MPŘ, předložený Legislativní radě vlády a následně Vládě ČR, obsahuje

řadu kompromisů a ústupků jak ze strany MŽP, tak ze strany zúčastněných subjektů. Vláda předložený materiál beze změny schválila svým usnesením č. 1346 z 26. října 2009. Ve Sbírce zákonů byla novela publikována 3. listopadu 2009 nařízením vlády č. 371/2009 Sb., kterým se novelizovalo nařízení vlády č. 132/2005 Sb. Poté MŽP odeslalo doplněný národní seznam Evropské komisi k posouzení. Předpokládáme, že doplnění nových či pozměněných lokalit do evropského seznamu proběhne v průběhu prosince 2010.

Na základě předchozích etap jednání je v národním seznamu zařazeno 1 082 EVL o celkové rozloze 778 174 ha, což představuje 9,87 % rozlohy ČR (obrázek 2).

Obrázek 2 Srovnání počtu (a) a celkové rozlohy (b) [ha] evropsky významných lokalit

Pro prioritní typ přírodního stanoviště 7110 aktivní vrchoviště byla navržena a schválena evropsky významná lokalita Jizerskohorské smrčiny.

Foto v. Melíchar

Jsme u cíle?

První návrh národního seznamu evropsky významných lokalit byl schválen Vládou ČR prakticky k našemu vstupu do Evropského společenství v roce 2004. V roce 2007 následovalo jeho doplnění v panonské biogeografické oblasti, 2009 v oblasti kontinentální, obojí na základě připomínek EK v rámci biogeografických seminářů (obrázek 3). Prošli jsme si tedy na celém území nejen proces samotné přípravy a návrhu národního

seznamu, ale i jeho posouzením a doplněním, a to v období téměř šesti let (pokud bychom do procesu přípravy započítali i přípravu podkladů včetně mapování, pak bychom v loňském roce „slavili“ již desáté výročí přípravy této soustavy v ČR).

Stávající národní seznam však ne zcela vyhovuje požadavkům EK, a to proto, že v rámci meziúrovňového připomínkového řízení v roce 2009 byly z návrhu vyškrtnuty některé lokality, které jmenovitě EK požadovala do národního seznamu zařadit. Očekáváme, že budeme na absenci těchto lokalit upozorněni.

Samotný proces návrhu, následného předjednávání a částečně i MPŘ však byl dobrou příležitostí k obhájení po odborné stránce kvalitního návrhu, zároveň umožnil vnímat připomínky partnerů a zohlednit je v konečném výstupu.

Z hlediska dostatečnosti národního seznamu není nejdůležitější výsledná rozloha, kterou tato soustava zaujímá v České republice (po Polsku je nejmenší ze všech 27 členských států EU), ale odborná kvalita jednotlivých lokalit a jejich „udržitelnost“. Základním cílem vytvoření soustavy Natura 2000 není tedy pouze deklaratorní vymezení EVL, ale péče o ně, jež má v konečném důsledku přispívat k ochraně biodiverzity na úrovni státu i Evropského společenství.

Současnými hlavními problémy podstatné části lokalit v národním seznamu je především: a) negativní vliv sukcese, která nastupuje, jestliže v lokalitě nefunguje odborně správná a dostatečná péče; b) nevhodné využívání území EVL. Takové případy nastávají proto, že mezi vyhlášením EVL

a zajištěním její ochrany (jejímž smyslem je nezhorsit stav předmětů ochrany) může uběhnout šest i více let. V případě nevhodného využívání se pak jedná často o nedostatečné posuzování vlivů takových aktivit na soustavu Natura 2000.

EK v roce 2009 potvrdila, že lokalitu, které nezajistíme adekvátní péči nutnou pro zachování stavu, není možné jednoduše kvůli snížené kvalitě nebo naprostému vymizení předmětu ochrany z národního, resp. evropského seznamu vyřadit. Komise v takových případech až na výjimky trvá na provedení nápravných opatření, která zlepší nebo obnoví optimální podmínky pro zachování předmětů ochrany, a to včetně repatriačních opatření.

I proto nelze považovat doplnění národního seznamu pro kontinentální oblast za ukončený proces. Po náročném etapě doplňování (zůstává otázkou, zda je již definitivně uzavřená) tedy nastává další, mnohem náročnější: zajištění odpovídající péče o EVL. Tato fáze je pro ochranu přírody jedinečnou příležitostí, kterou by měla využít nejen k efektivnější a systematické ochraně biodiverzity, ale zároveň i k navázání bližší spolupráce s majiteli a nájemci území, na nichž jsou EVL vymezeny, při zajišťování péče.

*M. Hošek a A. Dostálová
pracují v AOPK ČR, Sekce dokumentace
přírody a krajiny
J. Drábková pracuje na Ministerstvu
životního prostředí, Odbor mezinárodní
ochrany biodiverzity*

SUMMARY

Hošek M., Drábková J. & Dostálová A.: Natura 2000 Network: Completing the National List of the proposed Sites of Community Importance in the Continental Biogeographical Region in the Czech Republic

The article describes the individual phases of completing the National List of the proposed Sites of Community Interests (pSCIs, in Act No. 114/1992 Gazette on the Protection of Nature and the Landscape, as amended later, called Sites of European Importance) in the Continental biogeographical region in the Czech Republic, based on the requirements of the European Commission. For the Ministry of the Environment of the Czech Republic, the proposal was prepared by the Agency for Nature Conservation and Landscape Protection of the Czech Republic (ANCLP CR). The Shadow List made by non-governmental organisations, put together in the Coalition for Natura 2000, was particularly used during the process. The document was developed in 2006–2007, was peer-reviewed and included the proposal of 252 new SCIs to be added to the National List. In 133 pSCI, changes in delimitation or aims of conservation were proposed. Although the Act does not impose it, similarly to the previous one, the proposal was negotiated with land owners, managers and tenants. At the same time, the proposal was also negotiated with the Regional Authorities, Prague Municipal Office and the selected respected sectors. In total,

3,833 entities were approached: 1,888 private owners, 1,668 municipal offices and 27 respected sectors, public administration authorities or area managers. 1,274 comments had been collected: most of them were accepted. Based on them, 42 pSCIs were deleted from the List and dozens of them were delimited. Consequently, the negotiations on inter-sectoral agreements as an official legal procedure were launched. Because the consensus on 12 other pSCIs had not been reached, they were deleted from the List. The proposal was modified accordingly and it was approved by the Government of the Czech Republic by its Decree as of October 26, 2009, No. 1346. The National List approved includes 1,082 pSCIs, in total covering 778,174 hectares, i.e. 9.87% of the Czech Republic's territory. We suppose that new or changed pSCI from the Czech Republic will be added to the European List in December 2010. Nevertheless, the current National List does not meet the requirements of the European Commission, particularly because as a result of the negotiations on inter-sectoral agreements, some pSCIs were deleted, although the European Commission had required them to be included into the National List. Therefore, the warning from European Commission has been expected. Developing the proposal, consequent negotiations with key stakeholders and partially also negotiations on inter-sectoral agreements was a good opportunity to defend the high-quality, technically based proposal. At the same time, many legitimate demands of the key stakeholders could be accepted. After demanding completing the National List, which may not be definitely closed, even more demanding phase has begun: providing the appropriate management for the pSCIs.